

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

สภาพการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย ยังคงมีการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองเป็นส่วนมากโดยรูปร่าง อัตราการเจริญเติบโต อัตราการแลกเนื้อ และคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร รวมทั้งลูกโคที่ได้มีขนาดเล็ก กรมปศุสัตว์จึงได้มีการทดลองนำโคเนื้อพันธุ์ต่างประเทศเข้ามาทดลองเลี้ยงเพื่อใช้ในการปรับปรุงพันธุ์ให้เป็นพันธุ์โคเนื้อลูกผสม และในช่วงปี 2535-2539 ได้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเป็นหลัก ส่วนหนึ่งของการขยายการผลิตนั้นได้เน้นการปรับปรุงคุณภาพและเพิ่มปริมาณการผลิต

จากการเกิดสถานการณ์โคเนื้อชีวิตราคาตกต่ำตั้งแต่ปี 2550 – 2552 เนื่องจากกระแส การปั่นราคาโคเนื้อ เกษตรกรหันไปประกอบอาชีพการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่รัฐบาลประกันรายได้ เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา หรือปลูกพืชเศรษฐกิจที่ผลผลิตมีราคาสูง ทำให้ขาดพื้นที่เลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อ จึงเลิกเลี้ยงโค และขายโคทิ้ง ทำให้ แม่โคเนื้อถูกส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์ ปริมาณโคเนื้อเพศเมียลดลงอย่างรวดเร็ว

ในระหว่างปี 2553-ปัจจุบัน สถานการณ์การเลี้ยงโคเนื้อ จำนวนโคลดลงเป็นอย่างมาก ทำให้ราคาโคเนื้อและเนื้อโคมีราคาแพง เนื่องจากจำนวนแม่โคเนื้อที่ผลิตลูกมีจำนวนลดลง เกษตรกรบางส่วนที่ขายโคและเลิกเลี้ยงได้หันกลับมาเลี้ยงโคเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการเลี้ยงโคขุน แต่ต้นทุนการผลิตได้สูงตามไปด้วยเนื่องจาก ราคาโคที่ซื้อเข้าขุนและอาหารสัตว์มีราคาแพงมากขึ้น

ในปี 2555 จังหวัดศรีสะเกษ มีเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อ 68,974 ราย รวมจำนวนโคเนื้อ 298,712 ตัว เฉลี่ยเลี้ยงโคเนื้อ 4.3 ตัว/ครัวเรือน ลดลงจากปี 2544 ที่มีโคเนื้อเฉลี่ย 4.4 ตัว/ครัวเรือน ภาพรวมแล้ว มีสถานการณ์การเลี้ยงโคเนื้อที่ไม่แตกต่างจากจังหวัดอื่น โดยเฉพาะในส่วนของสถานการณ์ด้านราคาโคเนื้อมีชีวิตและเนื้อโคมีราคาที่สูงมาก

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาสภาพการเลี้ยงและต้นทุนการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อการศึกษาแล้วเสร็จจะทราบถึง สภาพการเลี้ยงโคขุน ต้นทุนการเลี้ยงโคขุน การตลาดโคขุน และปัญหาการเลี้ยงโคขุน ซึ่งจะเป็ข้อมูลในการนำไปส่งเสริมการเลี้ยงโคขุนแก่เกษตรกรรายอื่นๆต่อไป โดยเฉพาะต้นทุนหรือกำไรที่ได้จากการเลี้ยงโคขุนนั้น เกษตรกรรายใหม่สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปวางแผนในการเลี้ยง หรือ ตัดสินใจก่อนเริ่มเลี้ยงได้ และ เกษตรกรที่เลี้ยงอยู่แล้วสามารถใช้เป็นข้อมูลในการลดต้นทุนในการเลี้ยงโคขุนได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ
- 2.2 เพื่อศึกษาต้นทุนการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ

3. ความรู้ทางวิชาการ หรือแนวคิดหรือหลักทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

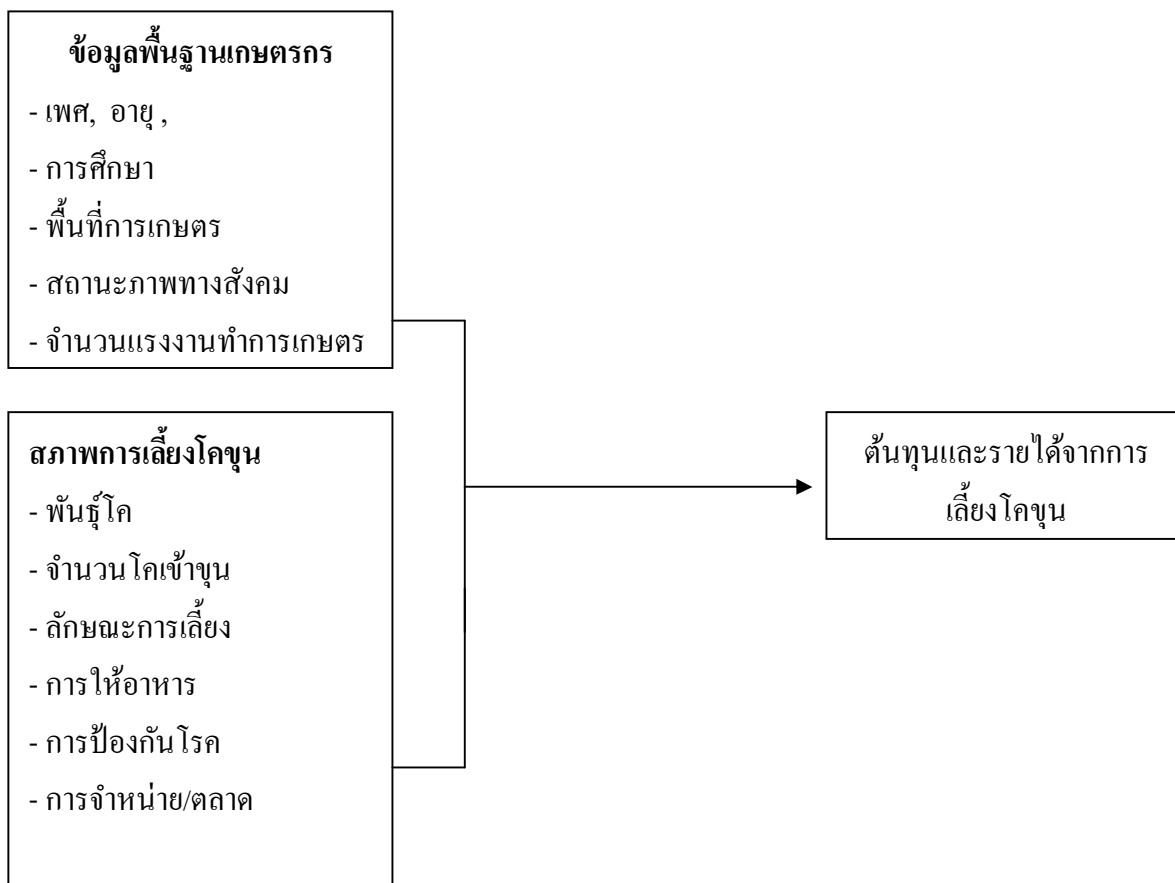
การเลี้ยงโคขุนเป็นอาชีพที่กำลังเป็นที่สนใจของบุคคลทั่วไป ซึ่งสภาพการเลี้ยงและต้นทุนมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือกโคเข้าขุน การจัดการด้านอาหารสัตว์ และการตลาด ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนเป็นต้นทุนด้านการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกร ผู้เลี้ยงที่ไม่ได้ศึกษาข้อมูลที่แท้จริงอาจประสบกับปัญหาในการเลี้ยงได้ ฉะนั้นเพื่อเป็นข้อมูล ในการส่งเสริมการเลี้ยงโคขุนให้กับเกษตรกรในการตัดสินใจในการเลี้ยงโคขุน จึงต้องมีการศึกษาในเรื่องสภาพการเลี้ยงโคขุน ต้นทุนในการเลี้ยงโคขุน การตลาดโคขุน และปัญหาการเลี้ยงโคขุน

การทราบถึงข้อมูลสภาพการเลี้ยงและต้นทุน จึงเป็นประโยชน์ให้เกษตรกรรายใหม่ สามารถนำข้อมูลไปวางแผนในการเลี้ยง หรือ ตัดสินใจก่อนเริ่มเลี้ยงได้ และเกษตรกรที่เลี้ยงอยู่แล้วสามารถใช้เป็นข้อมูลในการลดต้นทุนในการเลี้ยงโคขุนได้

โดยมีตัวแปรอิสระและตัวแปรตามดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงโคขุน และ ต้นทุนในการเลี้ยงโคขุน เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์จากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

5. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การเลี้ยงโคขุน หมายถึง การเลี้ยงโคให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยโคได้รับอาหารหยาบอย่างเต็มที่ และเสริมด้วยอาหารข้น

ต้นทุน หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคขุน รวมทั้งค่าแรงและค่าเสียโอกาส

การตลาด หมายถึง สถานที่ซื้อขาย และ กำหนดราคา การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์

ปัญหา หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการเลี้ยงโคขุน ในเรื่องพันธุ์ อาหารสัตว์ โรงเรือน และ อุปกรณ์ การป้องกันและรักษาโรค การตลาด

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่เลี้ยงโคขุนของกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนของจังหวัดศรีสะเกษ

6. ประโยชน์ของการวิจัย

1 ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงาน ไปยังเอกสารทางวิชาการของหน่วยงานในสังกัดกรมปศุสัตว์ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในพื้นที่เพื่อได้รับทราบข้อมูลสำหรับให้คำแนะนำการเลี้ยงโคขุน

2 นำผลงานไปเผยแพร่ในการจัดฝึกอบรมเกษตรกร หรือถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร และ กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางการเลี้ยงโคขุนและการลดต้นทุนการเลี้ยงโคขุน เช่น

- การวางแผนผลิตลูกโคขุนในฟาร์ม โดยการผสมเทียมให้กับแม่โคเนื้อของเกษตรกรในกลุ่มเพื่อลดต้นทุนจากการจัดซื้อโครุ่น และช่วยให้เกษตรกรมีโคขุนได้อย่างเพียงพอและหมุนเวียนได้อย่างต่อเนื่อง และจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงแม่โคเพื่อผลิตลูกโคขุน จำหน่ายให้กับกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนในจังหวัดศรีสะเกษ

- การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนการเลี้ยงโคขุน โดยเฉพาะ ด้านอาหารสัตว์เช่น การปลูกหญ้าเนเปียร์พันธุ์ปากช่อง 1 และปลูกมันสำปะหลัง เพื่อใช้ประโยชน์จากใบและหัวมันสำปะหลัง เป็นอาหารสัตว์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและทดแทนอาหารข้นที่มีราคาแพง

3 คัดเลือกฟาร์มสาธิตการเลี้ยงโคขุน เพื่อให้เป็นเกษตรกรตัวอย่าง และ ใช้ฟาร์ม เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษา ให้แก่เกษตรกรผู้สนใจทั่วไป

4 เมื่อทราบสภาพการเลี้ยงและต้นทุนการเลี้ยงโคขุน เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนอยู่แล้ว สามารถใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการเลี้ยงโคขุนให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนใช้การวางแผนการผลิตเพื่อลดต้นทุนซึ่งจะทำ

ให้เกษตรกรได้กำไรมากขึ้น ในส่วนของเกษตรกรรายใหม่ สามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจก่อนการเริ่มเลี้ยง และวางแผนการเลี้ยงเพื่อลดค่าใช้จ่ายให้มากที่สุดเช่นกัน

5 นำข้อมูลไปใช้ประกอบในการปรับปรุง แกไขยุทธศาสตร์โคเนื้อ ของจังหวัดศรีสะเกษ ในปี 2557 เป็นต้นไป

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรชัย (2535) การเลี้ยงโคขุน หมายถึง การเลี้ยงโคให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยได้รับอาหารที่ค่อนข้างดีอย่างเต็มที่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง คือ นอกจากจะให้โคกินอาหารหยาบแล้วยังมีการให้อาหารข้นด้วย ทำให้โคเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โคจะถึงกำหนดเข้าโรงฆ่าสัตว์ในขณะที่ยังน้อยทำให้ได้เนื้อที่มีคุณภาพดี และขายได้ราคาดีกว่าโคที่เลี้ยงโดยให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว

อาหารข้น คือ วัตถุดิบที่นำมาผสมกันเป็นอาหารข้นของโคขุนพอจะแบ่งออกเป็นสามประเภทหลักๆ ได้ 3 พวก คือ 1.อาหารพลังงานหรือแป้ง 2.อาหารโปรตีน 3.อื่นๆ เช่น เกลือแร่ วิตามิน และสารเสริมต่างๆ

อาหารหยาบ หมายความว่าอาหารหลักของโค ถึงแม้ว่าการเลี้ยงโคขุนในประเทศไทย นอกจากใช้หญ้าให้ โคกินแล้ว ยังมีวัตถุดิบทั้งทางการเกษตรอีกหลายอย่าง ที่สามารถนำมาใช้เลี้ยงโคขุนได้ เช่น เปลือกสับปะรด ฟางข้าว ต้นข้าวโพด และยอดอ้อย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามหญ้าสดนับว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับเกษตรกรรายย่อย และขนาดกลาง

ยอดชาย (2535) การเลี้ยงโคเป็นอาชีพที่ยังมีความสำคัญต่อเกษตรกรส่วนใหญ่ ควบคู่ไปกับการเกษตรอื่นๆ แม้ว่าในปัจจุบันเครื่องมือทุนแรงประเภทรถแทรกเตอร์ขนาดเล็กจะเข้ามามีบทบาทในการเตรียมดิน และการ ขนส่งผลิตผลการเกษตรจากไร่เข้าไปยังหมู่บ้านมากขึ้น แต่การใช้แรงงานโคหรือกระบือยังจำเป็นสำหรับเกษตรกร หากงานในชนบทที่ห่างไกล ในขณะเดียวกันได้มีการเนื้อโคคุณภาพดีจากต่างประเทศเข้ามา เพื่อสนองความต้องการบริโภคของผู้มีรายได้สูง และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศอีกมากกว่า 30 ล้านบาทต่อปี จึงทำให้เกิดอาชีพผู้เลี้ยงโคขุนเพื่อผลิตเนื้อโคคุณภาพดีขึ้น

การเลี้ยงโคขุน ได้แก่ การเลี้ยงโคโดยให้อาหารคุณภาพดี เพื่อให้โคเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว และได้เนื้อที่มีคุณภาพ ตามที่ตลาดต้องการ การผลิตโคขุนมี 2 ขั้นตอน คือ

1. ผลิตลูกโคเนื้อเพื่อขุน โดยนำลูกโคหย่านมาอายุ 7 ถึง 8 เดือน มาเลี้ยงเพื่อให้ได้ลูกโคอายุประมาณ 1 ปี 6 เดือน ถึง 2 ปี หรือน้ำหนักประมาณ 2,850 กิโลกรัม เพื่อใช้ขุน
2. ขุนโค นำโคจากขั้นตอนแรกมาเลี้ยงโดยให้อาหารข้นอย่างเต็มที่ประมาณ 6 – 8 เดือน จะได้ น้ำหนักประมาณ 400 ถึง 450 กิโลกรัม แล้วจึงส่งตลาด

โคที่ใช้ขุน ได้แก่ โคลูกผสมชาร์โรเลส์ ลูกผสมซิมเมนทัล ลูกผสมบราห์มัน และลูกผสมโคนม

กรมปศุสัตว์ (2538) วัตถุดิบอาหารสัตว์ สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ อาหารหยาบ และอาหารข้น ตามส่วนประกอบหลักทางเคมี ลักษณะของวัตถุดิบ และวัตถุประสงค์ของการนำวัตถุดิบมาใช้

อาหารชั้น คือ เป็นอาหารที่มีโภชนะที่สัตว์ย่อยได้อยู่มากมีเชื้อยาค่ำกว่าร้อยละ 18 ของน้ำหนัก

อาหารหยาบ คือ เป็นอาหารที่มีโภชนะที่สัตว์ย่อยได้อยู่มากมีเชื้อยาส่งกว่าร้อยละ 18 ของน้ำหนัก

สว่าง (2540) ได้แบ่งวิธีการขุนโคเนื้อ เป็น 2 วิธี คือ การขุนด้วยอาหารหยาบเพียงอย่างเดียว และขุนด้วยอาหารหยาบอย่างเต็มที่เสริมด้วยอาหารชั้น โดยขุนโคที่มีน้ำหนัก 200 – 250 กิโลกรัม ใช้ระยะเวลาในการขุน โดยประมาณ 6 เดือน จนได้น้ำหนัก 400 – 450 กิโลกรัม

วารุณีและวลัยกานต์ (2541) การเลี้ยงสัตว์ ปัจจัยที่มีผลต่อผลผลิตและต้นทุนการผลิตมีหลายประการ เช่น พันธุ์สัตว์ สุขภาพสัตว์ เป็นต้น แต่ปัจจัยที่มีความสำคัญมากประการหนึ่ง คือ อาหารสัตว์ การจัดหาอาหาร เพื่อเลี้ยงสัตว์จะคำนึงถึงปริมาณที่มากพอสำหรับสัตว์อย่างเดียวไม่ได้ ต้องคำนึงถึงคุณภาพของอาหารสัตว์ด้วย อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพดี มีคุณค่าทางอาหารสูง คือ อาหารที่มีโภชนะต่างๆ อยู่ครบถ้วน ในปริมาณที่พอเหมาะสำหรับสัตว์แต่ละชนิด

หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร(2541) คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รายงานวิจัย โครงการศึกษายุทธศาสตร์เกษตร:โคเนื้อ พบว่า ในช่วงปี 2521-2539 จำนวนโคเนื้อในประเทศไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นแต่การเลี้ยงโคเนื้อขุนคุณภาพดียังมีจำนวนน้อย ต้นทุนการเลี้ยงโคขุนขึ้นอยู่กับพันธุ์โค และระยะเวลาขุน โดยมีต้นทุนระหว่าง 31.70 – 35.00 บาทต่อกิโลกรัม และมีกำไร 2,182.40– 6,378.80 บาทต่อตัว ส่วนเหลือจากการตลาดของโคมันในปี 2539 เท่ากับ 45.10 บาทต่อกิโลกรัม หรือร้อยละ 57.97 ของราคาขายปลีก ส่วนเหลือจากการตลาดของโคขุนคุณภาพดีเท่ากับ 64.63 บาทต่อกิโลกรัมหรือร้อยละ 59.55 ของราคาขายปลีก ส่วนการวิเคราะห์หาขนาดฟาร์มหรือจำนวนโคขุนที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรายย่อย พบว่า ปัจจัยการผลิตหรือข้อจำกัดที่มีผลต่อจำนวนโคขุน ได้แก่ เงินทุน การเลือกพันธุ์โค และระยะเวลาขุนซึ่งขึ้นอยู่กับอายุและน้ำหนักการเริ่มต้นของโคที่นำมาขุน

ธีรชัย (2544) ได้ทำการศึกษาการเลี้ยงโคกบินทร์บุรี โดยใช้พื้นที่จำกัด พบว่า การเลี้ยงโคเนื้อต้องใช้พื้นที่อย่างเหมาะสมโดยกำหนดอัตราส่วนระหว่างแปลงหญ้าต่อหน่วยปศุสัตว์เท่ากับ 24 ไร่

สุรศักดิ์ (2545) ได้ทำการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง รองลงมาเป็นลูกผสมพื้นเมือง – บราห์มันไม่มีการให้อาหารชั้น ปัญหาที่พบคือ เงินทุนไม่เพียงพอ มีพื้นที่เลี้ยงน้อย และโคพ่อแม่พันธุ์มีราคาสูง

กระแสน (2549) ได้ศึกษาต้นทุนการเลี้ยงโคขุน ของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์หนองแขวน อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร พบว่า ต้นทุนในการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกร ต่อตัวต่อรุ่น เฉลี่ยตัวละ 19,730.67 บาท มีรายได้จากการขายโคเฉลี่ยตัวละ 21,880.67 บาท คิดเป็นกำไรเฉลี่ยตัวละ 2,150 บาท โดยราคาที่ขายได้น้ำหนักมีชีวิตเฉลี่ย 54.38 บาทต่อกิโลกรัม ราคาที่ขายได้ตามน้ำหนักซาก เฉลี่ย 108.96 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งเกษตรกรร้อยละ 49.6 มีความพอใจในราคาที่ได้ในระดับมาก

ญานิน และจุฑารัตน์ (2548) รายงานโครงการวิจัยสถานการณ์การผลิตและการตลาดเนื้อโคของประเทศไทย พบว่าการผลิตโคเนื้อ มีหลายรูปแบบการเลี้ยง ขึ้นอยู่กับทุนและศักยภาพของผู้เลี้ยง

โดยมีตลาดโคเนื้อซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ตลาดระดับสูง ตลาดระดับกลาง ตลาดระดับล่าง เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบการเลี้ยง ตลาดระดับสูง (1 เปอร์เซ็นต์ หรือ โค 0.01 ล้านตัว) ต้องการเนื้อจากโคขุนคุณภาพดี คือ โคลูกผสมพันธุ์ยุโรป หรือโคลูกผสมพันธุ์บราห์มันเลือดสูง ระยะเวลาขุน 5 - 12 เดือน ตลาดระดับกลาง (58.5 เปอร์เซ็นต์ หรือ โค 0.63 ล้านตัว) ต้องการเนื้อโคที่ขุนระยะสั้น 3 - 4 เดือน คือ โคลูกผสมพันธุ์บราห์มัน ส่วนตลาดระดับล่าง (40 เปอร์เซ็นต์ หรือ โค 0.74 ล้านตัว) เป็นตลาดสำหรับเนื้อจากโคพื้นเมือง โคอายุมากและโคคัดทิ้ง โดยจำหน่ายในตลาดสด หรือนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกชิ้นและจากการวิเคราะห์การผลิต และการตลาดเนื้อโคในประเทศไทยมีจุดแข็งคือ มีแหล่งอาหารหายาปลอดภัยจากโรควัวบ้า และมีระบบการเลี้ยงที่สอดคล้องกับศักยภาพของเกษตรกร จุดอ่อนคือ มีปัญหาโรคปากและเท้าเปื่อย โรงฆ่ามากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ไม่ได้มาตรฐาน ขาดแคลนพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ และขาดแคลนแม่พันธุ์สำหรับผลิตลูกโคเพื่อเข้าขุน เป็นต้น

ธำรงค์ และคณะ (2551) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ระบบโลจิสติกส์และการจัดการห่วงโซ่อุปทานของโคเนื้อในประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่าตลาดเนื้อโคในประเทศไทย สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ระดับ คือตลาดระดับสูง เป็นตลาดที่ต้องการเนื้อเฉพาะส่วน ที่มีการตัดแต่งเสร็จเรียบร้อยของกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีรายได้สูง ภัตตาคาร ห้องอาหาร โรงแรมต่างๆ ตลาดระดับกลาง ได้แก่ตลาดซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านอาหารทั่วไป ตลาดสด หรือตลาดเนื้อเชียง เป็นตลาดที่มีช่องทางการจำหน่ายมากที่สุด และตลาดระดับล่าง ได้แก่ตลาดลูกชิ้น โดยมีวัตถุดิบเป็นโคพื้นเมือง โคปลดระวาง และโคชายแดนนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน

สิทธิพร (2552) รายงานว่า “Beef supply chain” (ห่วงโซ่อุปทานโคเนื้อ) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจโคเนื้อทุกขั้นตอนเข้าด้วยกันเป็นห่วงโซ่หรือเครือข่าย (Cluster) ให้เกิดการทำงานกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้การดำเนินงานมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำและมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการเชื่อมโยงขั้นตอนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันนี้ไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะขั้นตอนการผลิตเนื้อโคขุน ตั้งแต่ขั้นตอนต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำของการเลี้ยงโคขุนในองค์กรเท่านั้น แต่จะยังเชื่อมต่อกับองค์กรอื่นๆ ภายนอกด้วยไม่ว่าจะเป็นโรงฆ่า โรงฟอกหนัง คู่ค้า ผู้จัดจำหน่ายหรือร้านค้าปลีก เป็นต้น ดังนั้นผู้ประกอบการ และผู้บริหารองค์กรโคเนื้อควรให้ความสนใจในเรื่อง Beef supply chain ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกกำลังให้ความสำคัญอย่างมาก และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บริษัทต่างๆ ประสบความสำเร็จในการแข่งขันทางธุรกิจในการดำเนินธุรกิจโคเนื้อจะมี 4 กระบวนการหลักที่เกี่ยวข้องกันคือ เครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อ โรงฆ่าสัตว์ การขนส่ง และการกระจายสินค้า ทั้ง 4 กระบวนการนี้จะต้องเชื่อมต่อผสมผสานกันได้อย่างลงตัว และดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดต้นทุนที่ต่ำส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ความสำคัญของ Beef supply chain เนื้อโคขุนที่ผลิตออกสู่ตลาดจะต้องผ่านการควบคุมตั้งแต่การเลี้ยงแม่โคที่ผลิตลูกโค ซึ่งต้องมีรหัสประจำตัวโคตั้งแต่เกิด เพื่อให้เป็น

ข้อมูลในการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) จนถึงปลายน้ำ (ผู้เลี้ยงโคขุน) ซึ่งต้องมีการบันทึกและเปิดเผยข้อมูล การผลิตในเรื่องอาหาร การจัดการ และการควบคุมโรค ขั้นตอนการขนส่งซึ่งเป็นไปตาม กฎสวัสดิภาพสัตว์ (Animal welfare) จนถึงการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าที่ได้รับมาตรฐาน และขั้นตอนการ กระจายสินค้า ซึ่งต้องควบคุมในเรื่อง HACCP (การควบคุมกระบวนการผลิตโดยเน้นจุดที่ได้รับการ วิเคราะห์แล้วว่าเป็นจุดวิกฤติในขั้นตอนการผลิต) กิจกรรมต่างๆ ของ Beef supply chain ถือว่าเป็น ค่าใช้จ่ายหากมีการบริหารจัดการและจัดกิจกรรมเหล่านี้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพก็ย่อมจะส่งผลให้ ค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำลงด้วย นั่นหมายถึงต้นทุนในการผลิตก็จะลดลงด้วย ฉะนั้นหากมีการบูรณาการ หน่วยต่างๆ ในสายของห่วงโซ่อุปทานโคเนื้อเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ถือว่า เป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยให้มุ่งไปสู่ความสำเร็จได้

มานพ กุศลยัง (2555) ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดอุดรธานี พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนค่าใช้จ่ายทั้งหมดประกอบด้วยค่าพันธุ์ ค่าอาหารสัตว์ ค่าเวชภัณฑ์ และ ค่า อุปกรณ์การเลี้ยง โดยไม่รวมค่าแรงงานในครอบครัวและค่าเสื่อมของโรงเรือนหรือคอก ในการเลี้ยง โคลูกผสมพันธุ์ชาร์โรเลส์ โคลูกผสมพันธุ์บราห์มันและโคพันธุ์พื้นเมือง เฉลี่ยตัวละ 40,183.52, 9,512.77 และ 3,604.44 บาท ตามลำดับ มีรายได้จากการจำหน่ายโคลูกผสมพันธุ์ชาร์โรเลส์ โคลูกผสม พันธุ์บราห์มันและโคพันธุ์พื้นเมืองเฉลี่ยตัวละ 55,770.00, 21,506.00 และ 9,856.11 บาท ตามลำดับ และ ได้รับผลตอบแทนจากการขุนโคลูกผสมพันธุ์ชาร์โรเลส์ โคลูกผสมพันธุ์บราห์มันและโคพันธุ์พื้นเมือง เฉลี่ยตัวละ 17,586.48, 11,993.50 และ 6,251.66 บาท ตามลำดับ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนส่วนใหญ่ประสบ ปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านพันธุ์โคเกษตรกรส่วนมากร้อยละ 55.4 ขาดแคลนลูกโคที่จะนำไปขุน 2) ปัญหาด้านทุนการผลิต เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 75.9 มีต้นทุนการผลิตสูง 3) ปัญหาด้านอาหารชั้น เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 69.9 ประสบปัญหาราคาอาหารชั้นแพง 4) ปัญหาด้านการส่งเสริมจาก หน่วยงานของรัฐ เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 59.4 มีปัญหาการส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการ โดย เกษตรกรต้องการวัตถุดิบอาหารสัตว์ราคาถูก และการรวมกลุ่มผู้ผลิตลูกโคขุน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อการศึกษาสภาพการเลี้ยงโคขุน ต้นทุนในการเลี้ยงโคขุน การตลาดโคขุน และปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงโคขุนของกลุ่มผู้เลี้ยงโคขุน จังหวัดศรีสะเกษ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้ เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนทุกรายในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ได้ข้อมูลจำนวนและที่อยู่ของประชากร จากฐานข้อมูลผู้เลี้ยงโคขุน ที่ทำการสำรวจและจัดเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลผู้เลี้ยงสัตว์ (ฐปศ.) ปี 2556 โดยมีผู้เลี้ยงโคขุน จำนวน 183 ราย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	ประชากร(ราย)	กลุ่มตัวอย่าง(ราย)
เมือง	26	26
กันทรลักษ์	41	41
ปรางค์กู่	69	69
กันทรารมย์	20	20
ไพรบึง	27	27
รวมตัวอย่าง	183	183

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชนิดของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการศึกษานี้ ใช้แบบสอบถาม แบบมีโครงสร้างที่กำหนดคำถามและคำตอบให้เลือกเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์

2.2 องค์ประกอบของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม โดยมีลักษณะคำถามทั้งแบบเปิด(Open questions) และปิด(Closed questions) ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ถามเกี่ยวกับสถานะภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ จำนวนโคที่เลี้ยง ประสบการณ์ ลักษณะการเลี้ยง อาหารโคขุน มีลักษณะคำถามแบบเปิดและแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพการเลี้ยงโคขุน

ถามเกี่ยวกับโรงเรือนและอุปกรณ์ การให้น้ำและอาหาร การป้องกันและรักษาโรค พันธุ์โคขุน การจัดการ มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบและแบบเปิด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลต้นทุนการเลี้ยงโคขุน

ถามเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ใช้ในการเลี้ยงโคขุน มีลักษณะคำถาม แบบเปิด

ส่วนที่ 4 ข้อมูลการจำหน่ายและ ตลาดโคขุน

สถานที่ซื้อขาย การกำหนดราคา วิธีการซื้อขาย ลักษณะคำถามแบบเปิดและแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 5 ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ การเลี้ยงโคขุน มีลักษณะคำถามแบบเปิดและแบบปิด

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดย

ก. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ข. ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาช (Cronbach) หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุน ซึ่งผู้วิจัยได้จัดประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่ให้รับทราบถึงข้อคำถามต่างๆ ก่อนเก็บข้อมูล โดยมีเจ้าพนักงานสัตวบาล (เจ้าหน้าที่ผสมเทียม) ประจำสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ เป็นผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างเดือน สิงหาคม – ตุลาคม 2557

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าสูงสุด และ ค่าต่ำสุด

5. สรุปผล การเขียนรายงาน และ ข้อเสนอ

ผลที่ได้จากการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล นำไปจัดทำเป็นรายงานผลการศึกษา ตามรูปแบบการเขียนผลงานวิชาการ เพื่อนำเสนอเนื้อหาข้อมูลอย่างครบถ้วน ให้แก่ผู้สนใจได้ศึกษาและเลือกนำผลการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนารายการเลี้ยงโคขุน โดยเผยแพร่รายงานผลการศึกษาใน เว็บไซต์ศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์เขต 3 จังหวัดอำนาจเจริญ (<http://trib-ubt.dld.go.th/home11.html>) และ เว็บไซต์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดศรีสะเกษ (<http://pvlo-sri.dld.go.th>)

บทที่ 4

ผลการวิจัย และ อภิปรายผล

ผลการวิจัย และ อภิปรายผล แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร และการเลี้ยงโคขุน 2) ข้อมูลสภาพการเลี้ยงโคขุน 3) ข้อมูลต้นทุนการเลี้ยงโคขุน 4) ข้อมูลการจำหน่ายและตลาดโคขุน 5) ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดผลการวิจัยดังนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรและการเลี้ยงโคขุน

1.1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากร้อยละ 63.4 เป็นเพศชาย ร้อยละ 36.6 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.5 มีอายุระหว่าง 41 - 60 ปี อายุเฉลี่ย 44.92 ปี การศึกษาส่วนมากร้อยละ 66.1 เรียนจบชั้นประถมศึกษา และ ร้อยละ 86.9 มีอาชีพหลักในการทำการเกษตร มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.91 ราย ต่อ ครอบครัว ร้อยละ 47.0 มีพื้นที่ถือครองไม่เกิน 10 ไร่ เฉลี่ย 16.7 ไร่ต่อราย โดยร้อยละ 60.1 สภาพของพื้นที่จะเป็นพื้นที่ดอน ร้อยละ 64.5 ใช้น้ำฝนทำการเกษตร และร้อยละ 61.2 เกษตรกรจะอาศัยอยู่พื้นที่เดียวกันกับพื้นที่ทำฟาร์ม ดังแสดงในตารางที่ 1

1.2 ข้อมูลพื้นฐานการเลี้ยงโคขุน

พบว่า เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 93.4 เลี้ยงโคขุนเป็นอาชีพเสริม โดยร้อยละ 97.8 เลี้ยงโคขุนร่วมกับทำการเกษตรอย่างอื่น ซึ่งร้อยละ 99.5 เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ไม่เกิน 10 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ เฉลี่ย จำนวน 1.56 ไร่ หญ้ากินนีสีม่วง จำนวน 1.53 ไร่ และ หญ้าเนเปียร์ 1.53 ไร่ ปัจจุบันเกษตรกรเลี้ยงโคขุนเฉลี่ย 6.34 ตัวต่อราย สูงสุด 30 ตัว และ ต่ำสุด 2 ตัว โดยส่วนมากร้อยละ 36.7 เลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมบราห์มัน + พื้นเมือง + ชาร์โรเลย์ สำหรับพื้นที่ทำการเลี้ยงโคขุนส่วนมากร้อยละ 74.9 เป็นพื้นที่ดอนและร้อยละ 59.0 มีที่อยู่อาศัย อยู่ในพื้นที่ฟาร์มเลี้ยงโคขุน แหล่งน้ำในการเลี้ยงโคขุนส่วนมากร้อยละ 42.6 ใช้แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ก่อนเลี้ยงโคขุน ส่วนมากร้อยละ 63.4 เกษตรกรมีประสบการณ์เลี้ยงโคมาก่อน และมีระยะเวลาในการเลี้ยงโคขุนจนถึงปัจจุบัน เฉลี่ย 5.98 ปี โดยส่วนมากร้อยละ 99.5 จะใช้แรงงานในครัวเรือนเลี้ยงโคขุน เฉลี่ย 2.13 คนต่อครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 2

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรเลี้ยงโคจะมีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก เนื่องจาก การเลี้ยงโค เป็นอาชีพที่เกื้อกูลกับการเกษตรอย่างอื่นโดยเฉพาะการทำนา เกษตรกรจะใช้มูลโคใส่ในแปลงนา หลังเก็บเกี่ยวข้าวก็ใช้ฟางข้าวนำกลับมาใช้เลี้ยงโค พื้นที่ทำการเกษตรของจังหวัดศรีสะเกษจะเป็นที่ดอน น้ำไม่ท่วมขัง จึงเหมาะสำหรับปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ จึงทำให้ค่าเฉลี่ยการเลี้ยงโคขุนต่อราย ถือว่ามีจำนวนที่มาก สอดคล้องกับการศึกษาของ กระแส หล่อแท้ (2549) ที่ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากร้อยละ 86.3 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 44.24 ปี โดยร้อยละ 48.9 มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี การศึกษาส่วนมากร้อยละ 71.0 เรียนจบชั้น

ประถมศึกษา และการประกอบอาชีพ ร้อยละ 95.4 มีอาชีพหลักในการทำเกษตร สภาพของพื้นที่ถือครองส่วนมากร้อยละ 59.5 เป็นพื้นที่ดอน โดยร้อยละ 53.4 มีสภาพของที่อยู่อาศัยอยู่พื้นที่เดียวกันกับฟาร์ม เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์เฉลี่ย 11.28 ไร่ต่อราย สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตรส่วนมากร้อยละ 54.2 ใช้น้ำฝน โดยจะใช้แรงงานในครัวเรือนเลี้ยงโคขุน เฉลี่ย 2.50 รายต่อครัวเรือน และการใช้ประโยชน์จากมูลโค เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 85.5 จะนำมูลโคไปใส่พื้นที่ปลูกพืชของตนเอง ในส่วนของการใช้แรงงาน และพื้นที่ปลูกหญ้าค่าเฉลี่ยก็ลดลงจากอดีต สาเหตุจากคนรุ่นใหม่ได้ไปทำงานต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้น และเกษตรกรได้ขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพการเลี้ยงโคขุน

2.1 โรงเรือนและการจัดการโรงเรือน

พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีโรงเรือนในการเลี้ยงโคขุน ส่วนมากร้อยละ 97.3 มีจำนวน 1 - 2 โรงเรือน เฉลี่ย 1.2 โรงต่อราย ลักษณะโรงเรือนส่วนมากร้อยละ 83.1 เป็นแบบหน้าจั่วชั้นเดียว โดยมีพื้นที่โรงเรือนเฉลี่ย 5.8 ตารางเมตรต่อตัว ส่วนประกอบของโรงเรือนต่างๆ ร้อยละ 95.6 หลังคาโรงเรือนทำด้วยสังกะสี ร้อยละ 82.5 พื้นโรงเรือนเป็นพื้นดิน รองลงมาเป็น คอนกรีตทั้งพื้นดิน และ พื้นคอนกรีต ร้อยละ 9.3 และ 8.2 ตามลำดับ วัสดุกันโรงเรือนส่วนมากร้อยละ 73.8 ทำด้วยไม้ยูคา ร้อยละ 79.2 รางอาหารทำด้วยไม้รูปแบบการเลี้ยงส่วนมากร้อยละ 62.3 เลี้ยงยืนโรงรวมกัน หลายตัวต่อคอก รองลงมา ร้อยละ 37.7 เลี้ยงยืนโรงรายตัวต่อคอก ดังแสดงในตารางที่ 3

2.2 พันธุ์โคขุน

พบว่าเกษตรกรทั้งหมด ใช้พันธุ์ลูกผสมชาร์โรเลย์ รองลง ร้อยละ 81.4 ใช้พันธุ์ลูกผสมบราห์มัน โดยแหล่งพันธุ์โคที่นำเข้ามาขุนร้อยละ 45.4 ซื้อมาจากตลาดนัดค้าสัตว์ สำหรับการจัดการเลี้ยงโคขุน เกษตรกรส่วนมากจะซื้อโคที่นำเข้ามาขุนอายุเฉลี่ย 22.13 เดือน มีน้ำหนักเฉลี่ย 267.03 กิโลกรัม จำนวนโคที่นำเข้ามาขุนต่อรุ่นเฉลี่ย 7.91 ตัว และในปี 2556 ที่ผ่านมา ส่วนมากร้อยละ 51.3 สามารถเลี้ยงโคได้จำนวน 1 รุ่น รองลงมา เลี้ยงได้จำนวน 2 รุ่น และ 3 รุ่น ร้อยละ 25.7, 23.0 ตามลำดับ ซึ่งร้อยละ 33.9 มีระยะเวลาที่ใช้เลี้ยงโคขุนต่อรุ่นระหว่าง 2 - 4 เดือน เฉลี่ย 7 เดือนต่อรุ่น และร้อยละ 39.3 จำหน่าย โคขุนส่งตลาดที่น้ำหนัก ระหว่าง 300 – 400 กิโลกรัม เฉลี่ย 501.96 กิโลกรัม สำหรับโคที่นำมาขุน ร้อยละ 95.6 จะไม่ตอน กรณีมีการตอน จะใช้วิธีการตอนโดยใช้เบอร์ดิสโซ ดังแสดงในตารางที่ 4

2.3 อาหารและการให้อาหารโคขุน

พบว่า เกษตรกรให้อาหารหยาบมาเลี้ยงโคขุนหลายชนิดด้วยกันเรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ฟางข้าว หญ้าธรรมชาติ หญ้าจากแปลงปลูกของตนเอง วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และวัสดุเหลือใช้

จากโรงงานอุตสาหกรรม ในส่วนอาหารชั้นเกษตรกรร้อยละ 76.5 จะซื้ออาหารสำเร็จรูปมาใช้เลี้ยงโคขุน โดยร้อยละ 99.5 จะให้อาหารชั้นวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 49.2 จะให้อาหารชั้นในปริมาณ 1 – 3 กิโลกรัม เฉลี่ย 3.89 กิโลกรัม ต่อน้ำหนักโค 100 กิโลกรัม และร้อยละ 57.9 จะเสริมแร่ธาตุให้ตลอดการเลี้ยง ดังแสดงในตารางที่ 5

2.4 การจัดการสุขภาพสัตว์และการป้องกันโรค

พบว่า ในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรส่วนมากร้อยละ 97.8 มีการฉีดวัคซีนโคขุน และร้อยละ 85.8 จะฉีดวัคซีนโคขุนครบทุกตัว เกษตรกรร้อยละ 98.9 มีการถ่ายพยาธิโคขุน ในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรร้อยละ 59.6 ไม่มีโคขุนป่วยตายในระหว่างการเลี้ยง สำหรับการรักษาสัตว์ป่วยเกษตรกรส่วนมาก ร้อยละ 28.4 แจ้งเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์มาทำการรักษา รองลงมารักษาด้วยตนเอง และ อาสาปศุสัตว์ ร้อยละ 27.9 , 23.7 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 6

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เลี้ยงโคขุนจะให้ความสำคัญในการสร้างโรงเรือนเป็นอันดับแรก โดยใช้วัสดุ ที่มีในท้องถิ่นหรือในฟาร์มของตนเองเป็นหลักเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย และการสร้างโรงเรือนแบบหน้าจั่วนั้นจะสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ มีการระบายอากาศที่ดี สำหรับพันธุ์โคที่ซื้อมาเลี้ยงขุน เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จะได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงโคขุน ในรูปกลุ่มจากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดศรีสะเกษ และให้บริการผสมเทียมด้วยน้ำเชื้อโคพันธุ์ชาร์โรเลย์ ซึ่งเป็นพันธุ์ที่พ่อค้า ตลาด และสหกรณ์ มีความต้องการมาก เนื่องจากโตเร็ว มีไขมันแทรกในกล้ามเนื้อ และกลุ่มเกษตรกรดังกล่าวส่วนมากจะเป็นกลุ่มคั่นน้ำและกลางน้ำ ในการเลี้ยงแม่โคเพื่อผลิตลูกโคขุนคุณภาพ และซื้อโคมาเลี้ยงขุนในระยะหนึ่งก็ขายไปให้เกษตรกรรายอื่นที่มีศักยภาพซื้อไปเลี้ยงขุนต่อ การให้อาหารชั้นเกษตรกรจะซื้ออาหารสำเร็จรูปมาใช้เลี้ยงเสริม เนื่องจากมีความสะดวก ในส่วนของอาหารหยาบเกษตรกรจะมีการปลูกหญ้าน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนโคที่เลี้ยงขุนต่อรุ่น ซึ่งอาจเป็นเพราะในช่วงที่ผ่านมาเกษตรกรจะมีการขยายปลูกพืชเศรษฐกิจเช่น ยางพารา อ้อย มันสำปะหลัง จำนวนมาก ทำให้พื้นที่ปลูกหญ้าลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของ กระแส หล่อแท้ (2549) ที่ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร พบว่าเกษตรกรทั้งหมดมีโรงเรือนในการเลี้ยงโคขุน ลักษณะโรงเรือนส่วนมากร้อยละ 96.2 เป็นแบบหน้าจั่วชั้นเดียว แหล่งพันธุ์โคที่นำเข้ามาขุนร้อยละ 40.5 ซื้อมาจากตลาดนัดค้าสัตว์ ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดยโสธร ทั้งหมด โดยสายพันธุ์โคที่จะนำเข้ามาขุนร้อยละ 47.3 เป็นโคพันธุ์ลูกผสมชาร์โรเลย์ สำหรับการจัดการเลี้ยงโคขุน เกษตรกรส่วนมากจะซื้อโคที่นำเข้ามาขุนอายุเฉลี่ย 22.87 เดือน มีน้ำหนักเฉลี่ย 288.89 กิโลกรัม จำนวนโคที่นำเข้ามาขุนต่อรุ่นเฉลี่ย 5.84 ตัว

ส่วนที่ 3 ข้อมูลต้นทุนการเลี้ยงโคขุน

พบว่า ต้นทุนในการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรต่อตัวต่อรุ่น ส่วนใหญ่เป็นค่าพันธุ์ โดยมีค่าเฉลี่ย 44,212.2 บาท ค่าอาหารข้น 3,193.3 บาท ค่าอาหารหยาบ 915.6 บาท ค่าแร่ธาตุ 54.7 บาท ค่าจัดทำโรงเรือน อุปกรณ์ 1,541.4 บาท ค่าจัดทำแปลงหญ้า 491.2 บาท ค่าวัคซีน ค่าถ่ายพยาธิ รักษาโรค 412.6 บาท ค่าน้ำค่าไฟฟ้า 99.7 บาท ค่าจ้างแรงงาน 863.2 บาท และ ค่าใช้จ่ายอื่น 150.4 บาท ต้นทุนรวมต่อการเลี้ยงโคขุนต่อตัว ต่ำสุด 26,050 บาท สูงสุด 59,572 บาท เฉลี่ย 51,933.9 บาท มีรายได้จากการขายโคต่อตัว ต่ำสุด 40,550 บาท สูงสุด 79,072 บาท เฉลี่ยตัวละ 69,000 บาท คิดเป็นกำไรต่อตัว ต่ำสุด 14,500 บาท สูงสุด 19,500 บาท เฉลี่ยตัวละ 17,066 บาท ดังแสดงในตารางที่ 7

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สัดส่วนต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคขุนขึ้นกับค่าพันธุ์โคที่ซื้อเข้าขุน คิดเป็นร้อยละ 85 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 15 เป็นค่าใช้จ่ายอย่างอื่น ถ้าเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรสามารถที่จะผลิตลูกโคขุนได้เองแล้วจะสามารถลดต้นทุนได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 เกษตรกรจะมีกำไรมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษา ของมานพ กุศลยัง (2555) ที่ได้ศึกษา สภาพการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรรายย่อย ในจังหวัดอุดรธานี พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนค่าใช้จ่ายทั้งหมดประกอบด้วยค่าพันธุ์ ค่าอาหาร สัตว์ ค่าเวชภัณฑ์และ ค่าอุปกรณ์การเลี้ยง โดยไม่รวมค่าแรงงานในครอบครัวและค่าเสื่อมของโรงเรือนหรือคอก ในการเลี้ยงโคลูกผสมพันธุ์ชาร์โรลีย์ เฉลี่ยตัวละ 40,183.52 มีรายได้จากการจำหน่าย เฉลี่ยตัวละ 55,770.00 และได้รับผลตอบแทนจากการเลี้ยง ตัวละ 17,586.48

ส่วนที่ 4 การตลาดโคขุน

พบว่า เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 93.4 จะมีพ่อค้ามารับซื้อโคถึงคอก รองลงมา นำไปขายที่ตลาดนัดค้าสัตว์เอง ขายให้กลุ่มโคขุนของตนเอง ขายให้กลุ่มโคขุนอื่น และฆ่าจำหน่ายเอง ร้อยละ 48.1 , 31.6 , 19.1, 1.0 ตามลำดับ ซึ่งรูปแบบการจำหน่ายร้อยละ 89.1 จะจำหน่ายโคมีชีวิตตามน้ำหนักตัว โดยร้อยละ 89.1 ประเมินราคาโคขุนด้วยสายตาตามความพอใจของผู้ซื้อ - ขาย รองลงมาประเมินน้ำหนักโดยใช้ตาชั่ง ร้อยละ 10.9 โดยราคาที่ขายได้น้ำหนักมีชีวิตเฉลี่ย 86.55 บาทต่อกิโลกรัม ราคาที่ขายได้น้ำหนักซาก เฉลี่ย 208.18 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งเกษตรกรส่วนมากร้อยละ 69.4 มีความพอใจในราคาที่ได้ในระดับปานกลาง รองลงมาพอใจมาก น้อย มากที่สุด และน้อยที่สุด ร้อยละ 16.4, 11.5, 2.2 และ 0.5 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 8

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรจะสามารถซื้อขายโคได้ง่ายมีพ่อค้ามาติดต่อขอซื้อเองที่บ้าน โดยกำหนดราคาประเมินด้วยสายตาของผู้ซื้อและผู้ขาย เกษตรกรอาจเสียเปรียบได้ถ้าประเมินน้ำหนักโคด้วยสายตาผิดพลาดและไม่ทราบราคาโคที่เป็นปัจจุบัน ซึ่งการซื้อขายวิธีดังกล่าวจะพบอยู่ทั่วไปในระบบการซื้อขายโคมีชีวิต ทั่วทุกพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษ ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรไม่ควรขายก่อนที่จะเลี้ยงโคขุนให้น้ำหนักที่พร้อมจำหน่ายส่งตลาด ซึ่งจะทำให้ได้กำไรที่มากกว่า โดยราคา

ที่ขายได้ในปัจจุบันจะสูงมากกว่าราคาโคในอดีต จากการศึกษา กระแสหล่อแท้ (2549) พบว่าราคาโคขาย น้ำหนักมีชีวิตเฉลี่ย 54.38 บาทต่อกิโลกรัม ราคาที่ขายได้น้ำหนักซาก เฉลี่ย 108.96 บาทต่อกิโลกรัม แสดงให้เห็นว่าปริมาณโคเนื้อไม่เพียงพอต่อการบริโภคในประเทศ จึงทำให้โคมีชีวิตและเนื้อโคมีราคาที่สูงขึ้นมาก

ส่วนที่ 5. ปัญหาในการเลี้ยงโคขุน

พบว่า เกษตรกรร้อยละ 85.8 ขาดแคลนแรงงานในการเลี้ยงโคขุน ร้อยละ 82.0 มีปัญหาในเรื่องเงินทุนไม่เพียงพอ ร้อยละ 73.8 พันธุ์โคที่เข้าขุนไม่เพียงพอ ร้อยละ 68.9 อาหารข้นไม่เพียงพอ และเกษตรกรร้อยละ 85.2 มีความต้องการความรู้ทางวิชาการเลี้ยงโคขุนเพิ่มเติม ทั้งนี้ร้อยละ 82.5 มีความมั่นใจต่อการเลี้ยงโคขุนส่งตลาด ดังแสดงในตารางที่ 9

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการเลี้ยงโคขุนยังต้องพึ่งการใช้แรงงานจากครัวเรือนของตนเอง ซึ่งคนรุ่นใหม่จะไปทำงานต่างจังหวัด ทำให้ขาดแคลนแรงงานในการเลี้ยงโค จึงจำเป็นต้องจ้างแรงงานข้างนอกมากขึ้น ประกอบกับพันธุ์โคที่จะซื้อเข้าขุนมีจำนวนจำกัดและราคาที่สูงมาก จากสาเหตุหลายอย่าง อาทิการลดลงของแม่โคที่ผลิตลูก การส่งออกโคเนื้อมีชีวิตไปขายต่างประเทศแทนที่จะส่งเสริมให้บริโภคในประเทศ การขยายการปลูกพืชเศรษฐกิจที่ผ่านมาทำให้พื้นที่เลี้ยงโคลดลงเกษตรกรขายแม่โคทิ้ง และความผันผวนของราคาโคเนื้อในอดีต ฯลฯ ทำให้ลูกโคขุนขาดแคลนต้องใช้เงินทุนสูงมากในการซื้อพันธุ์โค จึงเป็นผลกระทบที่เป็นลูกโซ่ต่อธุรกิจเกี่ยวเนื่องจากอาชีพการเลี้ยงโคทั้งหมด สอดคล้องกับการศึกษา ของมานพ กุศลยัง (2555) ที่ได้ศึกษา สภาพการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรรายย่อย ในจังหวัดอุดรธานี พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนส่วนใหญ่ประสบปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ 1)ปัญหาด้านพันธุ์โค เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 55.4 ขาดแคลนลูกโคที่จะนำไปขุน 2)ปัญหาด้านทุนการผลิต เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 75.9 มีต้นทุนการผลิตสูง 3)ปัญหาด้านอาหารข้น เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 69.9 ประสบปัญหาราคาอาหารข้นแพง 4) ปัญหาด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 59.4 มีปัญหาการส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการ โดยเกษตรกรต้องการวัตถุดิบอาหารสัตว์ราคาถูก และการรวมกลุ่มผู้ผลิตลูกโคขุน

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร (n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	116	63.4
หญิง	67	36.6
2. อายุ		
ไม่เกิน 40 ปี	64	35
41-60 ปี	107	58.5
61 ปีขึ้นไป	12	6.6
(เฉลี่ย 44.92 ปี สูงสุด 68 ปี ต่ำสุด 19 ปี)		
3. การศึกษา		
ไม่ได้ศึกษาต่อ	4	2.2
ประถมศึกษา	121	66.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	20	10.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย	23	12.6
ปวช.	5	2.7
ปวส.	4	2.2
ปริญญาตรีขึ้นไป	6	3.3
4. อาชีพหลัก		
ทำการเกษตร	159	86.9
นอกภาคเกษตร	24	13.1
กำลังศึกษาอยู่	-	-
5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
ไม่เกิน 3 คน	24	13.1
4-6 คน	133	72.7
7 คนขึ้นไป	26	14.2
(เฉลี่ย 4.91 คน สูงสุด 9 คน ต่ำสุด 2 คน)		

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร(ต่อ) (n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
6. พื้นที่ถือครองทั้งสิ้น		
ไม่เกิน 10 ไร่	86	47.0
11-20 ไร่	58	31.7
21-30 ไร่	17	9.3
31 ไร่ขึ้นไป	22	12
(เฉลี่ย 16.7 ไร่ สูงสุด 59 ไร่ ต่ำสุด 3 ไร่)		
7. ลักษณะพื้นที่		
พื้นที่ผืนเดียวกัน	75	42.4
พื้นที่คนละผืน	102	57.6
8. พื้นที่เช่าทำการเกษตร		
ไม่เกิน 10 ไร่	15	53.6
11-20 ไร่	10	35.7
21-30 ไร่	2	7.1
31 ไร่ขึ้นไป	1	3.6
(เฉลี่ย 12.39 ไร่ สูงสุด 50 ไร่ ต่ำสุด 1 ไร่)		
9. สภาพของพื้นที่		
ที่ลุ่ม	68	37.2
ที่ดอน	110	60.1
อื่นๆ	5	2.7
10. แหล่งน้ำทำการเกษตร		
น้ำฝน	118	64.5
ชลประทาน	8	4.4
แหล่งน้ำส่วนตัว	57	31.1
11. สภาพของที่อยู่อาศัย		
อยู่พื้นที่เดียวกันกับฟาร์ม	112	61.2
แยกอยู่ในชุมชน	71	38.8

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลการเลี้ยงโคขุน

(n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. วัตถุประสงค์ที่เลี้ยงโคขุน		
เลี้ยงเป็นอาชีพหลัก	12	6.6
เลี้ยงเป็นอาชีพเสริม	171	93.4
2. ลักษณะการเลี้ยงโคขุน		
เลี้ยงโคขุนอย่างเดียว	4	2.2
เลี้ยงโคขุนร่วมกับทำการเกษตรอย่างอื่น	179	97.8
3. พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์		
ไม่เกิน 10 ไร่	182	99.5
11-20 ไร่	1	.05
21-30 ไร่	-	-
31 ไร่ขึ้นไป แยกเป็น	-	-
หญ้ารูซี่ เฉลี่ย 1.56 ไร่ สูงสุด 10 ไร่ ต่ำสุด 0 ไร่	51	19.5
หญ้างินนิสีม่วง เฉลี่ย 1.53 ไร่ สูงสุด 5 ไร่ ต่ำสุด 0.05 ไร่	117	44.8
หญ้านเนปยีร์ เฉลี่ย 1.53 ไร่ สูงสุด 10 ไร่ ต่ำสุด 0 ไร่	36	13.8
หญ้าขน เฉลี่ย 1 ไร่ สูงสุด 4 ไร่ ต่ำสุด 0 ไร่	9	3.4
หญ้าอะตราดรัม เฉลี่ย 0.9 ไร่ สูงสุด 1 ไร่ ต่ำสุด 0 ไร่	10	3.8
หญ้าอื่นๆ เฉลี่ย 1.63 ไร่ สูงสุด 8 ไร่ ต่ำสุด 0 ไร่	38	14.6
4. จำนวนการเลี้ยงโคขุนในปัจจุบัน		
1-5 ตัว	96	52.5
6-10 ตัว	67	36.6
11-15 ตัว	17	9.3
16-20 ตัว	2	1.1
ตั้งแต่ 21 ตัว ขึ้นไป	1	0.5
(เฉลี่ย 6.34 ตัว ต่ำสุด 2 ตัว สูงสุด 30 ตัว)		
5. พันธุ์โคขุนที่เลี้ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
โคลูกผสมบราห์มัน + พื้นเมือง + ชาร์โรเลย์	102	36.7
โคลูกผสมบราห์มัน + ชาร์โรเลย์	57	20.5
โคลูกผสมบราห์มัน + พื้นเมือง	102	36.7
อื่นๆ	17	6.1

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลการเลี้ยงโคขุน (ต่อ)

(n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
6. สภาพพื้นที่เลี้ยงโคขุน		
ที่ลุ่ม	5	2.7
ที่ดอน	137	74.9
ที่ลุ่มที่ดอน	41	22.4
7. ที่อยู่อาศัยกับฟาร์มเลี้ยงโคขุน		
อยู่ในพื้นที่เดียวกัน	108	59.0
แยกกันต่างหาก	75	41.0
8. แหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยงโคขุน		
ประปา	44	24.0
แหล่งน้ำธรรมชาติ (ห้วยหนองคลองบึง)	78	42.6
บาดาล	61	33.3
9. ก่อนการเลี้ยงโคขุนมีประสบการณ์การเลี้ยงหรือไม่		
เคย	116	63.4
ไม่เคย	67	36.6
10. ระยะเวลาในการเลี้ยงโคขุน		
ไม่เกิน 1 ปี	15	8.2
2-3 ปี	70	38.3
4-5 ปี	37	20.2
6 ปี ขึ้นไป	61	33.3
(เฉลี่ย 5.98 ปี สูงสุด 40 ปี ต่ำสุด 1 ปี)		
11. การใช้ประโยชน์จากมูลโค		
ไม่ใช้	0	0
ใช้พื้นที่ปลูกพืช	173	94.5
จำหน่าย	10	5.5
12. แรงงานในการเลี้ยงโคขุน		
แรงงานครอบครัว	182	99.5
จ้างแรงงาน	1	0.5

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลการเลี้ยงโคขุน (ต่อ)

(n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
13. จำนวนแรงงานในครอบครัว		
1-2 คน	141	77
3-4 คน	40	21.9
5-6 คน	2	1.1
(เฉลี่ย 2.13 คน สูงสุด 6 คน ต่ำสุด 1 คน)		

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลการจัดการโรงเรือนโคขุน

(n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. โรงเรือนโคขุน		
ไม่มี	0	0
มี	183	100
2. จำนวนโรงเรือนที่เลี้ยงโคขุน		
1-2 โรง	178	97.3
3-7 โรง	5	2.7
(เฉลี่ย 1.2 โรง สูงสุด 7 โรง ต่ำสุด 1 โรง)		
3. รูปแบบโรงเรือน		
หน้าจั่วชั้นเดียว	152	83.1
หน้าจั่ว 2 ชั้น	26	14.2
เพิงหมาแหงน	4	2.2
อื่นๆ	1	0.5
4. พื้นที่โรงเรือนต่อการเลี้ยงโคขุน ตารางเมตรต่อตัว		
2-4 ตารางเมตร	68	37.2
5-8 ตารางเมตร	88	48.0
9-12 ตารางเมตร	27	14.8
(เฉลี่ย 5.8 ตารางเมตร สูงสุด 12 ตารางเมตร ต่ำสุด 2 ตารางเมตร)		

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละข้อมูลการจัดการโรงเรียนโคขุน (ต่อ)

(n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
5. หลังคาโรงเรียนทำด้วยวัสดุ		
หญ้าคา/แฝก	2	1.1
สังกะสี	175	95.6
กระเบื้อง	4	2.2
อื่นๆ	2	1.1
6. พื้นโรงเรียน		
พื้นดิน	151	82.5
คอนกรีต	15	8.2
คอนกรีต+พื้นดิน	17	9.3
7. วัสดุกันโรงเรียนส่วนมากใช้		
ไม้ยูคา	135	73.8
ไม้ไผ่	10	5.5
ไม้เนื้อแข็ง	38	20.7
เหล็ก	0	0
อื่นๆ	0	0
8. รางอาหารทำด้วยวัสดุ		
ไม้	145	79.2
คอนกรีต	10	6.6
ไม้+คอนกรีต	12	12.6
อื่นๆ	23	1.6
9. รูปแบบการเลี้ยงขังในคอก		
ยื่นโรงเรียนรายตัวต่อคอก	69	37.7
ยื่นโรงรวมกันหลายตัวต่อคอก	144	62.3

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลการเลี้ยงโค (n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. สายพันธุ์โคที่นำเข้ามาขุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
โคลูกผสมบราห์มัน	149	81.4
โคลูกผสมชาโรเลย์	183	100
โคลูกผสมซิมเมนทอล	8	4.4
พันธุ์อื่นๆ	0	0
2. แหล่งพันธุ์โคที่นำมาขุน		
จากฟาร์มตนเอง	62	33.9
ตลาดนัดค้าสัตว์	83	45.4
จากฝูงที่เลี้ยงทั่วไป	37	20.2
อื่นๆ	1	0.5
3. อายุโคที่จะนำเข้ามาขุน	-	-
เฉลี่ย 22.13 เดือน สูงสุด 31.36 ต่ำสุด 13.28	-	-
4. น้ำหนักโคที่จะนำมาเข้ามาขุน	-	-
เฉลี่ย 267.03 กก. สูงสุด 341.56 กก. ต่ำสุด 192.50	-	-
5. จำนวนโคที่จะนำเข้าขุนต่อรุ่น		
2-4 ตัว	52	28.4
5-6 ตัว	52	28.4
7-8 ตัว	18	9.8
9-10 ตัว	27	14.8
11 ตัว ขึ้นไป	34	18.6
(เฉลี่ย 7.91 ตัว สูงสุด 30 ตัว ต่ำสุด 2 ตัว)		
6. จำนวนรุ่นที่เลี้ยงโคขุนในรอบปี 1 ปี		
จำนวน 1 รุ่น	94	51.3
จำนวน 2 รุ่น	47	25.7
จำนวน 3 รุ่น	42	23.0
(เฉลี่ย 1.71 รุ่น สูงสุด 3 รุ่น ต่ำสุด 1 รุ่น)		

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละข้อมูลการเลี้ยงโค (ต่อ)

(n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
7. ระยะเวลาที่ใช้เลี้ยงโคขุนต่อรุ่น		
2-4 เดือน	62	33.9
5-6 เดือน	41	22.4
7-8 เดือน	31	16.9
9 เดือน ขึ้นไป	49	26.8
(เฉลี่ย 7.0 เดือน สูงสุด 24 เดือน ต่ำสุด 2 เดือน)		
8. น้ำหนักโคขุนที่พร้อมส่งตลาด		
300-400 กิโลกรัม	72	39.3
401-500 กิโลกรัม	49	26.8
501-600 กิโลกรัม	29	15.9
601 กิโลกรัม ขึ้นไป	33	18.0
(เฉลี่ย 501.96 กิโลกรัม สูงสุด 800 กิโลกรัม ต่ำสุด 300 กิโลกรัม)		
9. โคที่เข้าขุนมีการตอนหรือไม่		
ไม่มี	175	95.6
มี	8	4.4
10. วิธีการตอนโค		
ใช้เบอร์ดีสโซ	7	70
วิธีผ่า	2	20
อื่นๆ	1	10

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลอาหารและการให้อาหารโคขุน

(n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. แหล่งอาหารหยาบที่ใช้เลี้ยงโคขุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
หญ้าธรรมชาติ	143	78.1
หญ้าพันธุ์จากแปลงปลูกตนเอง	102	55.7
ฟางข้าว	144	78.7
วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร	41	22.4
วัสดุเหลือใช้จากโรงงานอุตสาหกรรม	32	17.5
2. แหล่งอาหารข้นที่นำมาเลี้ยงโคขุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ผสมเอง	97	53
ซื้ออาหารสำเร็จรูป	140	76.5
3. จำนวนที่ให้อาหารข้นต่อวัน		
1 ครั้ง	1	0.5
2 ครั้ง	182	99.5
4. ปริมาณอาหารข้นที่ให้ต่อ น้ำหนักโค 100 กิโลกรัม		
1-3 กิโลกรัม	90	49.2
4-6 กิโลกรัม	67	36.6
7-9 กิโลกรัม	14	7.6
10 กิโลกรัม ขึ้นไป	12	6.6
(เฉลี่ย 3.89 กิโลกรัม สูงสุด 15 กิโลกรัม ต่ำสุด 1 กิโลกรัม)		
5. การใช้แร่ธาตุเสริมการเลี้ยงโคขุน		
ไม่ใช้	1	0.5
เสริมให้ตลอดปี	106	57.9
เสริมเป็นบางครั้ง	76	41.6

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลการจัดการสุขภาพสัตว์และการป้องกันโรค (n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ในรอบปีที่ผ่านมา มีการฉีดวัคซีน โคขุนหรือไม่		
ไม่มี	4	2.2
มี	179	97.8
2. โคขุนของท่าน ได้รับวัคซีนครบทุกตัวหรือไม่		
ทุกตัว	157	85.8
บางตัว	26	14.2
3. ในรอบปีที่ผ่านมา มีการถ่ายพยาธิกับโคขุนหรือไม่		
ไม่ถ่าย	2	1.1
ถ่าย	181	98.9
4. ในรอบปีที่ผ่านมา มีโคขุนป่วยหรือไม่		
ไม่มี	109	59.6
มี	74	40.4
5. การรักษาสัตว์ป่วย		
โดยเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์	52	28.4
รักษด้วยตนเอง	51	27.9
อาสาปศุสัตว์	80	23.7
6. ในรอบปีที่ผ่านมา มีโคขุนตายหรือไม่		
ไม่มี	173	94.5
มี	10	5.5

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย สูงสุด ต่ำสุด ข้อมูลรายจ่าย รายได้ และกำไรขาดทุนการเลี้ยงโคขุน 1 ตัว (n=183)

รายการ	สูงสุด	ต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย
1. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย การเลี้ยงโคขุน 1 ตัว			
1) ค่าพันธุ์โค	46,590	24,500	44,212.2
2) ค่าอาหารข้น	3,445	565	3,193.3
3) ค่าอาหารหยาบ	2,110	120	915.6
4) ค่าแร่ธาตุเสริม	100	35	54.7
5) ค่าจัดทำโรงเรือนและอุปกรณ์	1,850	500	1,541.1
6) ค่าจัดทำแปลงหญ้า	2,000	100	491.2
7) ค่าวัคซีน	320	0	204.9
8) ค่ายาถ่ายพยาธิ	250	50	120.2
9) ค่ารักษาโคป่วย	550	50	87.5
10) ค่าน้ำ	67	0	43.2
11) ค่าไฟ	95	30	56.5
12) ค่าจ้างแรงงาน	1,635	0	863.2
13) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	560	100	150.4
14) รวมต้นทุน	59,572	26,050	51,933.9
2. รายได้เฉลี่ย โคขุน 1 ตัว	79,072	40,550	69,000
3. กำไรเฉลี่ย โคขุน 1 ตัว	19,500	14,500	17,066

ตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละข้อมูลการตลาดโคขุน

(n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. แหล่งจำหน่ายโคขุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
มีพ่อค้ามารับซื้อถึงคอก	171	93.4
นำไปขายที่ตลาดนัดค้าสัตว์เอง	88	48.1
ขายให้กลุ่มเกษตรกรตนเอง	58	31.6
ขายให้กลุ่ม/สหกรณ์การเกษตรอื่นๆ	35	19.1
ฆ่า จำหน่าย แปรรูปเอง	1	1.0
2. รูปแบบการจำหน่ายโคขุน		
จำหน่ายโคมีชีวิต	163	89.1
จำหน่ายตามน้ำหนักซาก	20	10.9
3. การประเมินราคาโคขุนมีชีวิตที่จำหน่าย		
ประเมินด้วยสายตาความพอใจผู้ซื้อ – ขาย	163	89.1
ชั่งน้ำหนักโดยตาชั่ง	20	10.9
4. ราคาที่ขายได้ (น้ำหนักมีชีวิต)		
49-70 บาท/กก.	27	14.7
71-90 บาท/กก.	124	67.7
91-120 บาท/กก.	32	17.5
(ค่าเฉลี่ย 86.55 บาท/กก. สูงสุด 120 บาท/กก. ต่ำสุด 49 บาท/กก.)		
5. ราคาที่ขายได้ (น้ำหนักซาก)		
180-200 บาท/กก.	9	40.9
201-220 บาท/กก.	5	22.7
221-240 บาท/กก.	5	22.7
241-260 บาท/กก.	3	13.6
(ค่าเฉลี่ย 208.18บาท/กก. สูงสุด 260 บาท/กก. ต่ำสุด 180 บาท/กก.)		
6. ความพอใจราคาที่ขายได้		
พอใจน้อยที่สุด	1	0.5
พอใจน้อย	21	11.5
พอใจปานกลาง	127	69.4
พอใจมาก	30	16.4
พอใจมากที่สุด	4	2.2

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลปัญหาการเลี้ยงโคขุน

(n=183)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. พื้นที่การเลี้ยงโคขุนเพียงพอหรือไม่		
ไม่เพียงพอ	63	34.4
เพียงพอ	120	65.6
2. ขาดแคลนแรงงานในการเลี้ยงโคขุนหรือไม่		
ไม่มี	157	85.8
มี	26	14.2
3. เงินทุนการเลี้ยงโคขุนเพียงพอหรือไม่		
ไม่เพียงพอ	150	82.0
เพียงพอ	33	18.0
4. ต้องการความรู้ด้านวิชาการในการเลี้ยงโคขุนเพิ่มเติมหรือไม่		
ไม่ต้องการ	27	14.8
ต้องการ	156	85.2
5. อาหารหยาบเพียงพอหรือไม่		
ไม่เพียงพอ	82	44.8
เพียงพอ	101	52.2
6. อาหารข้นเพียงพอหรือไม่		
ไม่เพียงพอ	126	68.9
เพียงพอ	57	31.1
7. พันธุ์โคที่ต้องการนำเข้ามาขุนเพียงพอหรือไม่		
ไม่เพียงพอ	135	73.8
เพียงพอ	48	26.2
8. มีปัญหาโรคระบาดสัตว์หรือไม่		
ไม่มี	145	79.2
มี	38	20.8
9. ความมั่นใจในการเลี้ยงโคขุนส่งตลาด		
มั่นใจ	151	82.5
ไม่มั่นใจ	23	12.6
ไม่แน่ใจ	9	4.9

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงและต้นทุนการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ ศึกษากลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมดที่เลี้ยงโคขุนของจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 5 กลุ่ม รวมจำนวน 183 ราย เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม 2557 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป อธิบายผลการศึกษา ใช้ค่าสถิติ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด สามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรและการเลี้ยงโคขุน

1.1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากร้อยละ 63.4 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 - 60 ปี อายุเฉลี่ย 44.92 ปี การศึกษาส่วนมากร้อยละ 66.1 เรียนจบชั้นประถมศึกษา และ ร้อยละ 86.9 มีอาชีพหลักในการทำ การเกษตร มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.91 ราย ต่อ ครอบครัว มีพื้นที่ถือครองไม่เกิน 10 ไร่ เฉลี่ย 16.7 ไร่ต่อราย สภาพของพื้นที่ทำการเกษตรส่วนมากจะเป็นพื้นที่ดอน และ ใช้น้ำฝนทำการเกษตร

1.2 ข้อมูลพื้นฐานการเลี้ยงโคขุน

เกษตรกรส่วนมาก จะเลี้ยงโคขุนเป็นอาชีพเสริม ร่วมกับการเกษตรอย่างอื่น โดยเลี้ยงโคขุน เฉลี่ย 6.34 ตัวต่อราย และส่วนมากร้อยละ 36.7 เลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมบราห์มัน + พื้นเมือง + ชาร์โรเลย์ เกษตรกรมีประสบการณ์เลี้ยงโคมาก่อน และมีระยะเวลาในการเลี้ยงโคขุนจนถึงปัจจุบัน เฉลี่ย 5.98 ปี โดยส่วนมาก จะใช้แรงงานในครัวเรือนเลี้ยงโคขุน เฉลี่ย 2.13 คนต่อครัวเรือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสภาพการเลี้ยงโคขุน

2.1 โรงเรือนและการจัดการโรงเรือน

เกษตรกรทั้งหมดมีโรงเรือนในการเลี้ยงโคขุน ส่วนมากร้อยละ 97.3 มีจำนวน 1 - 2 โรงเรือน เฉลี่ย 1.2 โรงต่อราย ลักษณะโรงเรือนส่วนมากร้อยละ 83.1 เป็นแบบหน้าจั่วชั้นเดียว โดยมีพื้นที่ โรงเรือนเฉลี่ย 5.8 ตารางเมตรต่อตัว ส่วนประกอบของโรงเรือนต่างๆ ร้อยละ 95.6 หลังคาโรงเรือนทำ ด้วยสังกะสี ร้อยละ 82.5 พื้นโรงเรือนเป็นพื้นดิน รองลงมาเป็น คอนกรีตถึงพื้นดิน และ พื้นคอนกรีต วัสดุกันโรงเรือนส่วนมากร้อยละ 73.8 ทำด้วยไม้ยูคา ร้อยละ 79.2 รางอาหารทำด้วยไม้ รูปแบบการเลี้ยง

ส่วนมากร้อยละ 62.3 เลี้ยงขึ้นโรงรวมกัน หลายตัวต่อคอก รองลงมา ร้อยละ 37.7 เลี้ยงขึ้นโรงรายตัวต่อคอก

2.2 พันธุ์โคขุน

เกษตรกรทั้งหมด ใช้พันธุ์ลูกผสมชาร์โรเลย์ รองลง ร้อยละ 81.4 ใช้พันธุ์ลูกผสมบราห์มัน โดยแหล่งพันธุ์โคที่นำเข้ามาขุนร้อยละ 45.4 ซื้อมาจากตลาดนัดค้าสัตว์ สำหรับการจัดการเลี้ยงโคขุน เกษตรกรส่วนมากจะซื้อโคที่นำเข้ามาขุนอายุเฉลี่ย 22.13 เดือน มีน้ำหนักเฉลี่ย 267.03 กิโลกรัม จำนวนโคที่นำเข้ามาขุนต่อรุ่นเฉลี่ย 7.91 ตัว และในปี 2556 ที่ผ่านมา ส่วนมากร้อยละ 51.3 สามารถเลี้ยงโคได้จำนวน 1 รุ่น รองลงมา เลี้ยงได้จำนวน 2 รุ่น และ 3 รุ่น ร้อยละ 25.7, 23.0 ตามลำดับ ซึ่งร้อยละ 33.9 มีระยะเวลาที่ใช้เลี้ยงโคขุนต่อรุ่นระหว่าง 2 - 4 เดือน เฉลี่ย 7 เดือนต่อรุ่น จำหน่ายโคขุนส่งตลาดที่น้ำหนัก เฉลี่ย 501.96 กิโลกรัม

2.3 อาหารและการให้อาหารโคขุน

เกษตรกรใช้อาหารหยาบมาเลี้ยงโคขุนหลายชนิดด้วยกันเรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ฟางข้าว หญ้าธรรมชาติ หญ้าจากแปลงปลูกของตนเอง วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และวัสดุเหลือใช้จากโรงงานอุตสาหกรรม ในส่วนอาหารข้นเกษตรกรร้อยละ 76.5 จะซื้ออาหารสำเร็จรูปมาใช้เลี้ยงโคขุน โดยร้อยละ 99.5 จะให้อาหารข้นวันละ 2 ครั้ง ร้อยละ 49.2 จะให้อาหารข้นเฉลี่ย 3.89 กิโลกรัมต่อน้ำหนักโค 100 กิโลกรัม และร้อยละ 57.9 จะเสริมแร่ธาตุให้ตลอดการเลี้ยง

2.4 การจัดการสุขภาพสัตว์และการป้องกันโรค

พบว่า ในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรส่วนมากร้อยละ 97.8 มีการฉีดวัคซีนโคขุน และร้อยละ 85.8 จะฉีดวัคซีนโคขุนครบทุกตัว เกษตรกรร้อยละ 98.9 มีการถ่ายพยาธิโคขุน ในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรร้อยละ 59.6 ไม่มีโคขุนป่วยตายในระหว่างการเลี้ยง สำหรับการรักษาสัตว์ป่วยเกษตรกรส่วนมาก ร้อยละ 28.4 แจ้งเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์มาทำการรักษา รองลงมา รักษาด้วยตนเอง และ อาสาปศุสัตว์

ส่วนที่ 3 ข้อมูลต้นทุนการเลี้ยงโคขุน

ต้นทุนในการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรต่อตัวต่อรุ่น ส่วนใหญ่เป็นค่าพันธุ์ โดยมีค่าเฉลี่ย 44,212.2 บาท ค่าอาหารข้น 3,193.3 บาท ค่าอาหารหยาบ 915.6 บาท ค่าแร่ธาตุ 54.7 บาท ค่าจัดทำโรงเรือน อุปกรณ์ 1,541.4 บาท ค่าจัดทำแปลงหญ้า 491.2 บาท ค่าวัคซีน ค่ายาถ่ายพยาธิ รักษาโรค 412.6 บาท ค่าน้ำค่าไฟฟ้า 99.7 บาท ค่าจ้างแรงงาน 863.2 บาท และ ค่าใช้จ่ายอื่น 150.4 บาท ต้นทุนรวมต่อ

การเลี้ยงโคขุนต่อตัว เฉลี่ย 51,933.9 บาท มีรายได้จากการขายโคเฉลี่ยตัวละ 69,000 บาท คิดเป็นกำไรเฉลี่ยตัวละ 17,066 บาท

ส่วนที่ 4 การตลาดโคขุน

เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 93.4 จะมีพ่อค้ามารับซื้อโคถึงคอก รองลงมา นำไปขายที่ตลาดนัดค้าสัตว์เอง ซึ่งรูปแบบการจำหน่ายร้อยละ 89.1 จะจำหน่ายโคมีชีวิตตามน้ำหนักตัว โดยร้อยละ 89.1 ประเมินราคาโคขุนด้วยสายตาตามความพอใจของผู้ซื้อ - ขาย รองลงมาประเมินน้ำหนักโดยใช้ตาชั่ง ร้อยละ 10.9 โดยราคาที่ขายได้น้ำหนักมีชีวิตเฉลี่ย 86.55 บาทต่อกิโลกรัม ราคาที่ขายได้น้ำหนักซาก เฉลี่ย 208.18 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งเกษตรกรส่วนมากร้อยละ 69.4 มีความพอใจในราคาที่ได้ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 5. สภาพปัญหาในการเลี้ยงโคขุน

เกษตรกรร้อยละ 85.8 ขาดแคลนแรงงานในการเลี้ยงโคขุน ร้อยละ 82.0 มีปัญหาในเรื่องเงินทุนไม่เพียงพอ ร้อยละ 73.8 พันธุ์โคที่เข้าขุนไม่เพียงพอ ร้อยละ 68.9 อาหารข้นไม่เพียงพอ และเกษตรกรร้อยละ 85.2 มีความต้องการความรู้ทางวิชาการเลี้ยงโคขุนเพิ่มเติม ทั้งนี้ร้อยละ 82.5 มีความมั่นใจต่อการเลี้ยงโคขุนส่งตลาด

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1 จากการศึกษาสภาพการเลี้ยง ต้นทุนการเลี้ยงและการตลาดโคขุน พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนจะมีกำไรมากหรือน้อย ส่วนมากแล้วขึ้นอยู่กับต้นทุนค่าพันธุ์โค ค่าอาหารข้น และ การตลาด เป็นหลัก ดังนั้นวิธีการที่จะทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงได้กำไรมากขึ้น จะต้องหาวิธีการลดต้นทุนการเลี้ยงให้น้อยลง

1.1 ด้านพันธุ์โค โคที่เกษตรกรซื้อไปเลี้ยงขุนมีราคาแพง เนื่องจากโคมีจำนวนน้อย เกษตรกรหาซื้อโคลำบาก โดยเฉพาะโคลูกผสมพันธุ์ชาร์โรเลย์ แนวทางการแก้ไขได้แก่ การรวมกลุ่มในการเลี้ยงและผลิตลูกโคขุนคุณภาพ พร้อมส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรผู้เลี้ยงแม่โค ใช้บริการผสมเทียมกับกรมปศุสัตว์โดยเลือกชนิดพันธุ์ที่จะผสม ตามความต้องการของผู้ซื้อและตลาด เช่น พันธุ์บราห์มัน หรือ พันธุ์ชาร์โรเลย์ ในการนำมาขุนควรเป็นโคลูกผสมที่มีสายเลือดโคยุโรปอยู่ในช่วง 50-62.5% ไม่ควรเกิน 75 เปอร์เซ็นต์ เพราะพบว่าโคที่มีสายเลือดของโคยุโรปอยู่สูงกว่านี้ จะมีปัญหาในการเลี้ยงในสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย นอกจากนี้เกษตรกรคนเลี้ยงจะต้องเลี้ยงแม่พันธุ์โคเพิ่มมากขึ้น เพื่อผลิตลูกโคขุนด้วยตนเองด้วย นอกเหนือจากการหาซื้อโคจากข้างนอกมาเลี้ยงขุนเพียงอย่างเดียว ซึ่งวิธีการดังกล่าวน่าจะสามารรถแก้ไขปัญหาการขาดแคลน และลดต้นทุนด้านพันธุ์โคได้

1.2 ด้านอาหารชั้น เกษตรกรจะต้องรวมกลุ่มในการผลิตอาหารชั้นด้วยตนเอง และส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่ม หรือ เกษตรกรในพื้นที่ปลูกพืชที่เป็นวัตถุดิบของส่วนผสมอาหารสัตว์ได้ เช่น มันสำปะหลัง และ ข้าวโพด เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถหาซื้อวัตถุดิบได้ง่าย และเป็นการสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ควรเพิ่มพื้นที่ปลูกแปลงหญ้าที่มีคุณภาพดีให้เหมาะสมกับพื้นที่ การปรับปรุงคุณภาพของวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น การทำฟางหมักยูเรีย การใช้กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ ก็เป็นวิธีการที่จะทำให้โคโตเร็ว และลดต้นทุนค่าอาหารชั้นลงได้อีกทางหนึ่ง

1.3 ด้านการตลาด ในปัจจุบันผู้ซื้อมีความต้องการโคในปริมาณที่สูงมาก ส่วนหนึ่งบริโภคในประเทศ อีกส่วนหนึ่งส่งออกต่างประเทศ กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงโคขุน ควรวางหลักเกณฑ์ วิธีการจำหน่าย และ ราคาจำหน่าย แบบเดียวกันทั้งกลุ่มเพื่อป้องกันการถูกเอาเปรียบจากพ่อค้า ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรไม่ควรขายก่อนโคขุนได้น้ำหนักพร้อมส่งตลาด จะทำให้ได้กำไรที่มากกว่า และควรจำหน่ายโคเนื้อให้เครือข่ายการผลิตหรือเครือข่ายการตลาดของตนเอง เพื่อเป็นการสนับสนุนอาชีพของธุรกิจโคเนื้อให้คงอยู่ต่อไปได้ภายใต้สภาวะโคเนื้อที่ขาดแคลน

2 เกษตรกรขาดแคลนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ และไม่มีต้นทุนในการเลี้ยง รัฐบาลควรประกาศเป็นวาระแห่งชาติ ในการส่งเสริมบูรณาหน่วยงานต่างๆทั้งระดับภูมิภาคและส่วนกลางให้ขับเคลื่อนแก้ไขวิกฤตโคเนื้อไปพร้อมกัน รวมทั้งรณรงค์ส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ให้หันกลับมาประกอบอาชีพทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันพืชเศรษฐกิจ อาทิ ข้าว ยางพารา ได้มีราคาที่ลดลงแล้ว จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะเร่งส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้ออย่างจริงจัง

3 การเลี้ยงโคขุนเป็นทางเลือกอาชีพหนึ่งของเกษตรกร ที่ให้ผลตอบแทนในการเลี้ยงภายในระยะเวลา 4 – 6 เดือน ดังนั้นควรมีการส่งเสริมการเลี้ยงโคขุนให้กับเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ ที่มีศักยภาพในการเลี้ยงโคขุน เช่น มีแหล่งพันธุ์โคที่สามารถหาซื้อ / มีพันธุ์โคที่เลี้ยงอย่างเพียงพอ มีอาหารหยาบคุณภาพดี / เพียงพอ มีอาหารชั้นส่วนเหลือจากโรงงานอุตสาหกรรม เช่น กากมันสำปะหลังหมักยีสต์ เป็นต้น โดยอาจจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกหรือเป็นเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงโคขุนที่มีการจัดตั้งอยู่แล้ว ซึ่งจะเป็นการเพิ่มเครือข่ายช่วยเหลือกันในการเลี้ยงโคขุนและสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้เป็นอย่างดี

2.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพการเลี้ยงและต้นทุนการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกร ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องนำไปใช้ในการส่งเสริมให้เหมาะสมแต่ละพื้นที่

2. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง เปรียบเทียบต้นทุนการเลี้ยงโคขุนระหว่างกลุ่มต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ เพื่อให้ทราบผลกำไรที่ชัดเจนและใช้เป็นข้อมูลส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ต่อไป

3. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการเลี้ยงโคขุน เพื่อใช้เป็นข้อมูลให้กลุ่มเกษตรกรและเจ้าหน้าที่นำไปขับเคลื่อนและส่งเสริมกลุ่มให้มีความเข้มแข็งซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคขุนอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. 2538. การเลี้ยงโคเนื้อสำหรับเกษตรกรรายย่อย โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด กรุงเทพฯ.
- กระแสด ห่อแสบ. 2549. สภาพการเลี้ยงและต้นทุนการเลี้ยงโคขุนของกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงโคขุนหนองแขม จังหวัดยโสธร. วารสารวิชาการปศุสัตว์ปีที่ 11 ฉบับที่ 22 ตค 48 – มีค 49.
- ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ และจุฑารัตน์ เศรษฐกุล. 2548. สถานภาพการผลิตและการตลาดเนื้อโคของประเทศไทย. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการสถานภาพการผลิตและการตลาดเนื้อโคของประเทศไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธำรงค์ เมฆโหรา ปัญญา หมั่นเก็บ ประเมศร์ อัสวเรืองพิภพ และวลัยลักษณ์ อัตธีรวงศ์. 2551. การศึกษาระบบบลอจิสติกส์และการจัดการโซ่อุปทานของโคเนื้อในประเทศไทย. รายงานวิจัยไฟโรจน์ สิริสม,และศรีจิตต์ สิมารักษ์ (2541) โครงการสร้างโคเนื้อพันธุ์ตาก การขุนโคลูกผสมชาร์โรเลย์ – บรามันท์ 50 เปอร์เซนต์ (โคพันธุ์ตาก 1) เพื่อสนองตลาดเนื้อโคระดับกลาง. รายงานผลงานวิจัยงานคั่นคว่ำ และวิจัยการผลิตสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2541. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ; หน้า 20 – 35.
- ธีรชัย ช่อไม้. 2544. การเลี้ยงโคกบินทร์บุรีโดยใช้พื้นที่แปลงหญ้าแบบจำกัด. ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์. มานพ กุศลยัง. 2555. สภาพการเลี้ยงโคขุนของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดอุดรธานี. วารสารปศุสัตว์ เขต 4 ปีที่ 16 ฉบับ เดือนกรกฎาคม 2555.
- ยอดชาย ทองไธยนันท์. 2535. การเลี้ยงโคเนื้อ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- วารุณี พานิชผล และวลัยกานต์ เจียมเจตจรรณ. 2541. ตารางคุณค่าทางอาหารสัตว์ กลุ่มงานวิเคราะห์อาหารสัตว์ กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ เอกสารวิชาการที่ 41 (2) – 0514 – 079.
- สุรชัย บุญเอก. 2535. การเลี้ยงโคขุน จัดพิมพ์โดย โครงการหนังสือเกษตรกรชุมชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน กรุงเทพฯ.
- สุรศักดิ์ พัฒนสุวรรณ. 2545. ศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย.วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สว่าง อังกูโร. 2540. การเลี้ยงโคขุน โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สิทธิพร บุรณันท์. 2552. นอกคอก : Beef Supply Chain “ห่วงโซ่อุปทานโคเนื้อ” จดหมายข่าวธุรกิจโคเนื้อ. 12 (2). หน้า 9. [http:// www.meatnet.kmitl.ac.th/animalref](http://www.meatnet.kmitl.ac.th/animalref) (15/5/2552).
- หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร. 2541. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.